

UNIONEN.

NÅGRA ORD

I

KVINNOFRÅGAN

AF

ROSINA HEIKEL.

HELSINGFORS, 1892.

КАЛИМОНОВ

NÅGRA ORD
I
KVINNOFRÅGAN
AF
ROSINA HEIKEL.

*Föredrag vid **Unionens** konstituerande möte
den 1 Oktober 1892.*

HELSINGFORS, 1892.

HELSINGFORS,

J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG,

1892.

Nå vi lefva i en tid, som ännu nöd-
gas anse kvinnosaken som en sak
för sig, för hvilkens fortbestånd och ut-
veckling man behöfver stifta skilda före-
ningar, kan det väl icke anses öfverflö-
digt att litet närmare skärskåda några
sidor af denna tidsfråga.

Kvinnosaken har haft sin forntid, med
dess olika facer i kvinnans underordnade
ställning, men därunder har dock hos
henne arbetat sig fram ett begär till fri-
görelse, som mer och mer tager sig form
i nutidens sträfvanden. Kvinnoemancipa-
tionen, den af ålder så illa ansedda, är
det dock som, tagen i dess ädlaste be-

märkelse, har begynt kampen mot förtryck, mot fördomar och kvinnans skefva ställning. Genom samvärkan af ädla män och kvinnor skall kampen fortgå, låt så vara genom sekler, till dess kvinnan är fullt vuxen att uppbära förmånen af att vara en integrerande del af mänskligheten. Deltagande i dess utveckling skall hon då med sina egendomligheter komplettera mannens åskådningssätt och arbete.

Vissa betingelser äro dock härför nödvändiga, som jag vill söka sammanfatta i följande punkter:

1:o) Den *bästa skolundervisning* bör såväl af staten som enskilda beredas kvinnan lika väl som mannen. Skolorna och framför allt samskolorna hafva en tacksam uppgift härutinnan och borde därför understödas och utvecklas. Under det

gemensamma arbetet i barnåren grundlägges ett rätt förhållande för framtiden mellan man och kvinna, och onödig synes fruktan vara att det individuella hos någondera genom sam-undervisningen skall gå förloradt. Snarare kan man antaga, att kvinnan genom den skall erhålla en säkrare och mera vidtomfattande grund, att medelst fortsatta studier ernå den största möjliga kunskap. *Icke så*, som skulle hon sträfva efter att däri-genom blifva mannen lik, utan för att genom kunskapens makt uppnå andlig frihet och förmåga att deltaga i mänsklighetens kulturarbete.

2:o) *Alla arbetsområden* böra öppnas för kvinnan såsom människa. Den inbilade fara och fruktan, att hon under sådana förhållanden icke skulle fylla sin

uppgift som maka och moder, får ej invärka på denna hennes naturliga rättighet vid valet af lefnadsbana, ty alltid kommer dock kvinnan att egna sig företrädesvis åt hemmet, om det ock synes i denna öfvergångstid som skulle hon inslå en annan väg. Men då därjemte finnas kvinnor, hvilkas anlag göra dem skickliga att lika väl som männen fylla ett värf i det offentliga lifvet, så bör en stat, ett samhälle, som vill sin egen framgång, ej bortkasta denna arbetskraft, — blott därför att det är en kvinnas.

3:o) Under förutsättning att kvinnans uppfostran är jämngod med mannens, och hans lefnadsbana äfven för henne är tillgänglig, fordrar en enkel logik *lika lön för lika arbete*.

Att som motiv för olikheten framhålla

den enas eller andras förmåga att öka eller minska sina lefnadskostnader är ett nonsens, emedan detta skulle betinga en mångfald af grader i aflöningen, hvilket vore praktiskt utförbart, och detsamma blir fallet om man tager hänsyn till, att innehafvaren af en tjänst är gift eller bör gifta sig. *En bör grundlönen vara, och normen härför arbetet.* Vill staten dessutom genom ett tillskott understöda bildandet af familj, är detta en sak för sig, som icke under någon förevändning får sammanblandas med lönen för arbetet.

* * *

Få vi med anspråk på rättvisa uppställa dessa i korta drag gifna konturer beträffande *fordringarna på samhället*, återstår dock onekligen det väsentligaste

nämligen fordringarna på *kvinmorna själfva*, för att göra dem värdiga de förmåner de åstunda. En missriktning i nutidens sträfvan, för hvilken kvinnan möjligen med skäl kan förebrås, är den att hon icke ställer anspråken på sig själf och sina *skyldigheter* i bredd med dem på sina rättigheter, och vi måste erkänna, att vi äro långt ifrån att på alla områden uppbära vår ställning på ett rätt sätt. Här gäller därför att såväl i det ringa arbetet, hvilket öfverhufvudtaget är det förhärskande, som ock i det mera synliga och representativa, framför alt sköta sitt kall med trohet. Fria vilja vi visserligen vara, men friheten skall tyglas af sedligt allvar. Kunskaper önska vi, men icke såsom mål, utan som medel. Vetandets skatter skola därige-

nom lättare blifva vår egendom, och den sanna bildningen adla arbetet och utveckla karaktären.

* * *

Kasta vi en blick på de senaste tjugo åren, under hvilken tid man kan räkna att kvinnan hos oss blifvit mera själfmedveten och sökt inträde på nya områden, så framstår härutinnan en lifaktighet, som bådär godt för framtiden. Ett gradvis stigande i användningen af hennes arbetskraft visar sig tydligen, om man närmare granskar denna tid. De första platser kvinnan härunder intagit, hafva varit sådana, hvarest noggranhet och pålitlighet, — således karaktärsegenskaper — varit hufvudsak.

Redan år 1864 finna vi de första post-

föreståndarinnorna anställda vid mindre postkontor. Från år 1868 hafva renskrifvarinnor plats vid ämbetsvärk, och användas kvinliga biträden vid statistiska byrån. År 1874 anförtroddes kassan vid en större bank i kvinlig hand.

Såsom skolföreståndarinnor och lärarinnor hafva kvinnor redan värkat under en lång följd af år, och ehuru fordringarna på deras kompetens icke varit på enahanda sätt som för mannen preciserade i skollagen, hafva de likväl sökt fylla kunskapsmåttet genom att frivilligt undergå förhör, t. ex. i pedagogik, hvilket ämne först den 27 November 1885 blef författningsenligt.

Vid Universitetet hafva alt flere kvinnor vunnit inträde och fullföljt sina studier i olika riktningar.

Småningom kunna vi äfven skönja en grundligare skolbildnings inflytande och förmånerna af universitetsstudier, i det att numera tjänster blifvit anförtrodda åt kvinnor, hvilka förut icke varit för dem tillgängliga. Så är t. ex. sedan år 1886 en kvinna, — visserligen ännu med dispens från sitt kön, — innehafvare af en lektorstjänst vid kvinligt seminarium; sedan innevarande höst en annan kvinna vikarierande lektor vid ett gosslyceum; och senaste sommar har en kvinlig medicine-kandidat varit anställd såsom andra underläkare vid en af landets badanstalter.

Bland medarbetare i den dagliga pressen och i literära tidskrifter finna vi alt flere kvinnliga pennor, och vårt lands författarinnor hafva äfven genom sina alster

sökt lösa olika samhällsproblem. Redan från år 1863 se vi den af oss alla aktade och kända signaturen *A-ÿ-a*, stå som en trogen förpost och bryta lans för våra bästa intressen. I senare tid har en framstående författarinna upptagit tidens brännande frågor och företrädesvis klädt sina tankar i dramatisk form.

En tendens att beträda de lärda barnorna är nu kanske den förhärskande, men därjemte är det dock ett glädjande faktum, att äfven de mera *praktiska* icke blifvit förbisedda. Skilda yrken begynna få sina adepter bland kvinnorna, t. ex. apoteken räkna redan flere farmaceuter, likaså tryckerierna sättare, sjukhusen bildade vårdarinnor, fattiggårdarna föreståndarinnor och fattigvården kvinliga ledamöter.

Ehuru vi ännu sakna utbildade kvinnliga trädgårdsmästare, hafva vi en representant på ett nytt liknande område, nämligen pomologin eller fruktträdsodlingen, hvilken branche först på senaste tid blifvit uppmärksammas af staten.

Slöjden i olika riktningar har lång tid idkats af kvinnor. En ny art af slöjd, som numera upparbetats till ett värdefullt uppfostringsmedel, är den pedagogiska träslöjden. För detta ändamål öppnades en skola år 1884 af en kvinna, hvars oförtrutna arbete härutinnan krönt med stor framgång.

* * *

Då vi nu påpekat kvinnans värksamhet så att säga utåt, skulle jag vilja att vi icke förbisåge den ej mindre viktiga,

men mera inåtvända, den som rör *hemmets område*. Likasom det vore för hvarje man till välsignelse för hans sedliga uppfostran, om han lärt sig något yrke, någon färdighet bredvid sina bokliga studier, vore det för kvinnan till obotlig skada, om hon underskattade den förmån hon hittills haft, att ega insigt i husliga värf. Jag ville därför yrka på, att hvarje kvinna efter slutad skolkurs, oafsedt om hon egnar sig åt vidare studier eller icke, skulle använda någon tid att förkofra sig i kvinliga sysselsättningar. Hennes lifsuppgift må nu blifva den gifta eller ogifta kvinnans, alltid skall hon hafva en stor fördel af att icke vara främmande för hvad som utgör hemmets trefnad.

Motse vi med tillförsigt den tid, då alla banor stå öppna att beträdas af kvinnor,

förutsätter detta icke att de därför skola beträda dem alla. De skola utan tvifvel själfva hafva urskiljning att icke uppsöka värksamhetsområden, där de ej kunna gagna samhället. Det kommer alltid att gifvas platser, som fyllas bättre af män, och äfven sådana, som fyllas bättre af kvinnor. Tid efter annan se vi kvinnor med framgång värka på områden, dem de ej förut beträddt; man kan därför icke ännu bedömma huru långt gränsen för deras förmåga sträcker sig; likaså kan ifrågasättas, om ej männen på en del områden komma att träda tillbaka såsom mindre lämpliga. Det fordras icke några skrankor för att ordna dessa förhållanden: den naturliga arbetsfördelningen, konkurrensen och den rådande tidsandan skola göra det.

Med blicken uppåt och framåt må vi se tiden an. Kommande generationer är förbehållet skörda frukten af hvad nutiden sår. Låtom oss alla, såväl gemensamt som hvar för sig, troget arbeta på släktets utveckling och förkofran.

x
